

Охорона природи, і раціональне виористання природних ресурсів

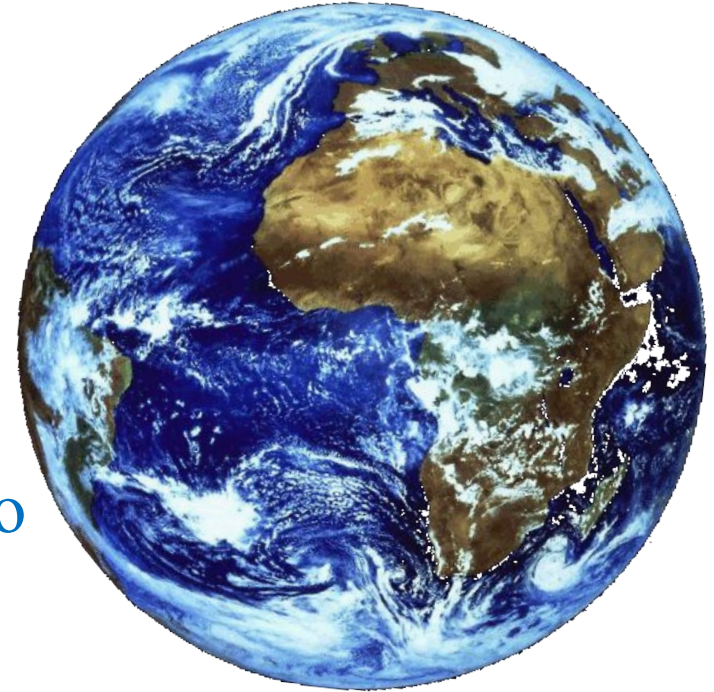

Охорона природи

- **Охорона природи** — комплекс заходів із збереження, раціонального використання і відновлення природних ресурсів Землі.

Дії, спрямовані на захист природного навколишнього середовища від забруднення, посиленої експлуатації й іншого шкідливого впливу життєдіяльності людини

Основний акцент охорони природи

Основний акцент охорони природи є на підтримці основних екологічних процесів і екосистем у рівноважному стані, включаючи збереження природного світу і його біорізноманіття, біологічних ареалів, природних ландшафтів, екосистем та інших природних комплексів. Вторинний акцент робиться на збереження природних ресурсів та енергозбереження, які розглядаються як важливі для захисту світу природи.

Охорона природи в Україні

- В Україні державній охороні і регулюванню використання підлягають земля, надра, водні ресурси, ліси, поєззахисні й водоохоронні лісосмуги, зелені насадження, типові краєвиди, курортні місцевості, рідкісні, корисні, державні заповідники і заказники та їхній рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря та інші природні багатства, які залучені до господарського обороту, і ті, що їх не експлуатують.
- Заборонено таку господарську діяльність, яка може шкідливо вплинути на стан природних багатств, призвести до ерозії ґрунтів, забруднення і обміління водойм, забруднення повітря, знищення корисних тварин і рослин, зруйнування або пошкодження інших цінних об'єктів природи.

Природокористування

Природокористування — сфера виробничої та наукової діяльності, вся сукупність засобів, які застосовує суспільство задля комплексного вивчення, освоєння, використання, відновлення, поліпшення й охорони природного середовища та природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини. Сукупність усіх впливів людства на природу, яка включає заходи з її освоєння, перетворення і охорони.

Класифікація:

Основними видами природокористування є:

- промислове (в тому числі гірничо-промислове),
- сільськогосподарське,
- рекреаційне.

За характером використання природних ресурсів розрізняють:

- землекористування,
- водокористування,
- лісокористування,
- використання мінеральних ресурсів,
- інші види природокористування.

Природні ресурси - природні об'єкти і явища, які використовуються або можуть бути використані в майбутньому для задоволення матеріальних і інших потреб суспільства і суспільного виробництва, сприяють відтворенню трудових ресурсів, підтримання умов існування людства і підвищення життєвого рівня.

Природні ресурси

```
graph TD; A[Природні ресурси] --> B[практично невичерпні]; A --> C[поновлювані]; A --> D[невідновлювані];
```

практично невичерпні
(енергія сонця, припливів і відливів, внутріземне тепло, атмосферне повітря, вода);

поновлювані
(грунтові, рослинні, ресурси тваринного світу)

невідновлювані
(корисні копалини, простір проживання, енергія річок).

По приналежності до певних компонентів природного середовища виділяють окремі види природних ресурсів:

- Біологічні
- Екологічні
- Геологічні
- Кліматичні
- Водні
- Земельні
- Рослинні
- Ресурси тваринного світу
- Мінеральні та ін

За провідним ознаками і характером використання виділяють :

- промислові
- сільськогосподарські
- енергетичні
- паливні

У невиробничих сферах використовуються:

- рекреаційні
- заповідні
- ландшафтно-курортні
- лікувальні та ін

Землекористування

- Літосферою називають тверду оболонку Землі, що складається із земної кори і шару верхньої мантії, що підстилає земну кору.

- Земля займає 29,2% поверхні земної кулі. Ґрунт являє собою основне джерело продовольства, що **забезпечує 95-97%** продовольчих ресурсів для населення планети. Площа земельних ресурсів світу становить 129 млн.кв.км, або 86,5% площі суші.

Рілля і багаторічні насадження в складі сільськогосподарських угідь займають близько 10% суші, луки і пасовища - 25% суші. Родючістю ґрунтів та кліматичними умовами визначаються можливість існування і розвитку екологічних систем на Землі. **На жаль, через неправильну експлуатацію щорічно втрачається деяка частина родючих земель. Так, за останнє сторіччя в результаті прискорення ерозії втрачено 2 млрд. га родючих земель, що становить 27% від загальної площі земель, які використовуються для сільського господарства.**

Лісокористування

Лісові ресурси — це деревина, технічна сировина, харчові та кормові ресурси. Важливого значення набувають ліси як засіб охорони навколишнього середовища. Завдяки захисним властивостям ліси сприяють поліпшенню водного режиму територій, підвищенню врожайності сільськогосподарських культур.

У сукупності з іншими природними ресурсами лісові ресурси являють собою складову частину продуктивних сил країни безпосередньо беруть участь в економічному розвитку, у забезпеченні соціальних потреб суспільства, виступають одночасно як засіб виробництва, предмет і продукт праці. Раціональному використанню та збереженню лісових ресурсів сприяють існуючі економічні методи впливу на процеси лісокористування.

Водокористування

Водні ресурси — це всі води гідросфери, тобто :

води рік, озер, каналів, водоймищ, морів й океанів, підземні води, ґрунтова волога, вода (льоди) гірських і полярних льодовиків, водяні пари атмосфери.

У поняття «водні ресурси» входять і самі водні об'єкти — ріки, озера, моря, оскільки для деяких цілей (судноплавство, гідроенергетика, рибне господарство, відпочинок і туризм) вони використовуються без вилучення з них води.

Використання водних ресурсів може здійснюватися як з вилученням їх з природного джерела (промислове, іригаційне, господарсько питне й інше водоспоживання), так і без вилучення (водовідведення, водний транспорт, рекреація та ін.) У першому випадку експлуатаційними є тільки частина водних ресурсів. Вони відповідають мінімальній середньомісячній витраті річок з ймовірністю появи один раз в 20 років. У другому випадку експлуатаційними є всі водні ресурси.

Водні ресурси використовують для водокористування і водоспоживання в різних галузях промисловості, сільського господарства, енергетики, судноплавства, побуту. Широко використовують Водні ресурси при переробці корисних копалин, зокрема їх збагаченні т.зв. мокрими способами. Водні ресурси належать до відновлюваних в процесі кругообігу.

Виснаження водних ресурсів в результаті втрати їх якості є більшою загрозою ніж їх кількісне виснаження (1 м³ неочищених стічних вод забруднює і робить непридатними 40-50 м³ природної річкової води).

Використання мінеральних ресурсів

Мінеральні ресурси — це сукупність запасів корисних копалин мінерального походження. Використовуються понад 200 видів мінеральної сировини. У залежності від призначення мінеральні ресурси поділяють на три групи:

- **Паливні (енергетичні)** — використовуються для отримання тепла і світла.
- **Металеві (рудні)** — з яких виплавляють метали (руди чорних і кольорових металів).
- **Неметалічні (нерудні)** — використовуються як сировина для хімічної промисловості (калійна сіль, фосфорити, сірка), будівництва і як технічна сировина (азбест, графіт, алмази).

Раціональне природокористування

- **Раціональне природокористування** — використання природних ресурсів в обсягах та способами, які забезпечують сталий економічний розвиток, гармонізації взаємодії суспільства і природного середовища, раціоналізацію використання природно-ресурсного потенціалу, економічні механізми екологобезпечного природокористування.

Принципи раціонального природокористування

- «Нульовий рівень» споживання природних ресурсів.
- Відповідності антропогенного навантаження природно-ресурсному потенціалові регіону
- Збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання
- Збереження природно обумовленого кругообігу речовин у процесі антропогенної діяльності
- Погодження виробничого і природного ритмів
- Пріоритетність екологічної оптимальності на довгострокову перспективу під час визначення економічної ефективності поточного природокористування

Умови раціонального природокористування

- **політична система**, здатна забезпечити участь широкого кола громадськості у прийнятті рішень
- **економічна система**, що могла б забезпечити розширене виробництво та технічний прогрес на власній міцній базі
- **соціальна система**, здатна забезпечити зняття напружень, що виникають за умов негармонійного економічного розвитку
- **система ефективного виробництва**, зорієнтованого на збереження екологоресурсної бази;
- **технологічна система**, яка могла б стимулювати постійний пошук нових рішень
- **міжнародна система**, що сприяла б усталеності торговельних та фінансових зв'язків